

Circulaire economie voor een sterk en onafhankelijk Nederland

De Nederlandse industrie maakt producten die onmisbaar zijn in ons dagelijks leven. Dat zijn batterijen, plastics, zeep, maar ook onderdelen voor windmolens, auto's en nog veel meer. Veel van die producten worden nu nog gemaakt van grote hoeveelheden nieuw materiaal en schaarse grondstoffen uit het buitenland. Via een circulaire economie kunnen we producten en materialen langer gebruiken en weer maximaal inzetten als grondstof voor nieuwe producten. Dat levert banen, bedrijvigheid én een betere leefomgeving in eigen land op. Het maakt ons bovendien minder afhankelijk van import van grondstoffen uit vaak minder stabiele landen.

Daarom ondersteunen de grootste ondernemersorganisaties van Nederland VNO-NCW en MKB-Nederland, de brancheorganisatie voor de chemische industrie VNCI, de ondernemersorganisatie voor de technologische industrie FME én milieuorganisatie Natuur & Milieu de doelen van de overheid om tot een circulaire samenleving in 2050 te komen. In deze oproep laten we zien wat nodig is om de omslag te maken naar een circulaire economie en wat het Nederland oplevert. Omdat het alle kansen biedt voor een sterk, schoon en onafhankelijk Nederland.

De kansen van een circulaire economie

Circulair produceren en consumeren, waarbij minder én langer gebruik van materialen en producten centraal staat, is dé kans om radicaal zuiniger om te gaan met waardevolle materialen en grondstoffen. Nederland heeft juist op dit gebied een enorme innovatiekracht. Het biedt daardoor de kans om:

- Het toekomstig verdienvermogen en de concurrentiepositie van de Nederlandse industrie te versterken, zodat we onze welvaart in stand houden
- De beschikbaarheid van belangrijke materialen en grondstoffen te vergroten en de onafhankelijkheid van Nederland te versterken
- De impact op onze leefomgeving, de biodiversiteit en het klimaat te verminderen

Hoe gaan we circulair produceren en consumeren?

In een circulaire economie gaan we anders om met onze grondstoffen, materialen en producten door in te zetten op:

- a) Minder gebruik van producten en grondstoffen
- b) Producten maken die langer meegaan en vaker te gebruiken zijn
- c) Materialen zo hoogwaardig mogelijk te recyclen
- d) Producten maken uit hernieuwbare en/of gerecyclede grondstoffen

Samenhang energie, klimaat en circulaire economie

Klimaat, energie, materialen, grondstoffen en open strategische autonomie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dit vraagt om evenwichtige sturing. Voor de bouw van windmolens, zonnepanelen en elektrische auto's zijn grondstoffen met kritieke materialen nodig. Voor het terugwinnen en opnieuw gebruiken van deze materialen zijn energie-intensieve bedrijven met veel groene energie essentieel. Krimp of verlies van bijvoorbeeld chemie- en metaalbedrijven betekent dat recycling verplaatst wordt naar landen buiten Europa en we nog meer afhankelijk blijven van andere landen om belangrijke grondstoffen (opnieuw) te leveren. Tegelijkertijd bespaart circulariteit enorm veel energie en CO₂-uitstoot. Zo is het potentieel aan CO₂-reductie van een circulaire economie in 2030 in internationale productketens 2 tot 4 Mton¹.

¹CE Delft, 2022. CO₂-reductie van circulaire maatregelen

Beleid voor een circulaire economie

Met heldere doelen en stabiel en stimulerend beleid wordt de omslag naar een circulaire economie een succes voor de samenleving, voor de industrie, voor nieuwe bedrijvigheid, voor de leefomgeving én voor de toekomst van Nederland. De basis hiervoor is al gelegd in het Nationale Programma Circulaire Economie (NPCE) en de nationale grondstoffenstrategie. Het is nu - meer dan ooit - de tijd om daarop door te pakken; zowel beleidsmatig als met publiek-private investeringen, om de Nederlandse maakindustrie te behouden en toekomstbestendig te maken.

Het omschakelen van onze huidige, lineaire economie naar een circulaire economie gaat niet vanzelf. Het vraagt om een eigen aanpak en samenhangende beleidsmaatregelen die passen bij de Europese kaders die er zijn. Daarom vragen wij de formerende partijen aandacht voor de volgende punten:

1

Kies voor een circulaire economie in Nederland

- Maak van het Nationale Programma Circulaire Economie een gezamenlijk beleidsprogramma van alle ministeries in samenhang met de klimaatopgave, de energietransitie en de nationale grondstoffenstrategie.
- Geef prioriteit aan de productieketens voor chemie, circulaire bouw en kritieke grondstoffen.
- Stel een coördinerend bewindspersoon aan die verantwoordelijk is voor de kabinetsbrede inzet² én ook voor circulair aanbesteden binnen het inkoopbeleid van de overheid.
- Creëer samen met gemeenten en provincies fysieke ruimte voor circulaire activiteiten in navolging van het advies 'Ruimte voor circulaire economie' van het Planbureau voor de Leefomgeving³.

2

Stel samen met het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties concrete circulariteitsdoelen op voor 2030 en daarna

- Werk de circulariteitsdoelen uit voor de belangrijkste sectoren en grondstoffenketens om duidelijkheid, voorspelbaarheid en investeringszekerheid aan de markt te bieden.
- Bouw voort op het Nationale Programma Circulaire Economie en maak met de meest materiaal-intensieve sectoren in Nederland afspraken om samen knelpunten weg te nemen. Maak routekaarten over de te nemen stappen voor de belangrijkste productieketens voor chemie, circulaire bouw en kritieke grondstoffen.
- Monitor de voortgang via de Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER) en koppel dit aan het op te richten grondstoffenobservatorium. Zo kan gekeken worden of de beleidsmaatregelen leiden tot minder milieudruk, minder gebruik van grondstoffen en minder afhankelijkheid. Het brengt bovendien de kansen, risico's en knelpunten in de uitvoering in beeld.

3

Ondersteun de omslag naar een circulaire economie met voldoende structurele financiële middelen

Hiervoor is een jaarlijkse investering nodig, te beginnen met 500 miljoen euro per jaar vanaf 2025, oplopend tot 1 miljard euro per jaar vanaf 2030. Maak hiermee innovatie mogelijk, versterk de businesscase voor circulaire verdienmodellen, creëer vraag naar circulaire producten, onder andere door inkoop door overheden, en organiseer regionale samenwerking. Deze investering verdient zich terug in behoud en versterking van de Nederlandse industrie en gerelateerde werkgelegenheid én in winst voor het milieu, de biodiversiteit en het klimaat.

4

Neem het voortouw in Europa

De uitgangspositie van Nederland is uitstekend: we hebben een voor Europa producerende industrie, een afvalverwerkende industrie die koploper is in Europa en een innovatieve logistieke sector. Voor een deel kan de verandering naar circulaire productieketens door bedrijven in Nederland zelf in gang worden gezet. Maar de industrie werkt in een internationale context en internationaal productbeleid is daarom leidend. Dit geeft de mogelijkheid om in Europa eisen te stellen aan productontwerp en normen te stellen voor materiaalgebruik, levensduur en recyclebaarheid. Zorg daarom voor een gelijk speelveld, door in Europees verband aan beleid te werken dat de vraag naar circulaire producten creëert, investeringszekerheid vergroot en koplopers beloont.

5

Maak circulariteit tastbaar en inspirerend voor mensen

Stimuleer lokale en regionale initiatieven en betrek actief mkb-bedrijven. De kringlooeconomie, deeleconomie en buurtinitiatieven dragen allemaal bij aan een schonere leefomgeving en sociale cohesie. Communiceer in heldere taal over circulariteit en maak het voor iedereen eenvoudiger om circulaire keuzes te maken door te laten zien wat zij zelf kunnen doen én wat het hen oplevert. Kijk daarbij ook vanuit consumentenperspectief naar keuzes van mensen die circulariteit kunnen bevorderen en trek samen op met de retailsector om daarvoor de kansen en beperkingen in beeld te brengen. Zo wordt de vraag naar circulaire producten vergroot. Nederlandse bedrijven en organisaties staan klaar om samen met de overheid de overgang naar een circulaire economie mogelijk te maken. Met de juiste hulp van de overheid worden nieuwe marktkansen gecreëerd en kunnen bedrijven met innovatieve producten bijdragen aan een circulaire samenleving. Dit leidt tot een sterk, schoon en onafhankelijk Nederland.

²Gebruik hierbij de adviezen uit: SER, 2022. Evenwichtig sturen op de grondstoffentransitie en de energietransitie

³Zie hiervoor: Planbureau voor de Leefomgeving, 2023. Ruimte voor Circulaire Economie